

طراحی الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی در نیروهای مسلح

رضا شاه حسینی^۱

چکیده

تلاش برای بهبود عملکرد در حوزه ایمنی، یکی از پیش نیازهای موفقیت نیروهای مسلح است. این مطالعه با هدف طراحی الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی در نیروهای مسلح، انجام شده است. نوع پژوهش توصیفی - تحلیلی - ترکیبی است و برای طراحی و توسعه الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی در نیروهای مسلح، مطالعه دقیق حوزه ایمنی در نیروهای مسلح صورت پذیرفت؛ لذا داده‌ها از طریق مشاهده، مصاحبه و مطالعه اسناد و مدارک جمع‌آوری شد. با توجه به اهمیت مصاحبه‌ها، برای تجزیه و تحلیل آنها از روش تحلیل مضمون استفاده شد و آخرین دست آوردهای موجود در زمینه ارزیابی عملکرد، در ادبیات پژوهش، به کمک متاسنتز مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جهت طراحی الگو و شناسایی روابط میان ابعاد الگو از روش الگوسازی ساختاری تفسیری استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش عبارت است از: رؤسا و معاونین واحدهای ایمنی و خبرگان مرتبط در حوزه ایمنی، که تعداد آنها بالغ بر ۲۵ نفر می‌باشد. با جای گذاری شناسه‌های مربوط به عوامل ورودی مؤثر بر ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح، مجموعاً ۶۵ شناسه در این بخش قرار گرفتند. با دسته‌بندی شناسه‌ها ۱۴ مفهوم پایه و ۵ مفهوم سازمان دهنده حاصل شد و در بُعد مربوط به عوامل خروجی، مجموعاً ۴۲ شناسه در این بخش قرار گرفتند که با دسته‌بندی شناسه‌ها ۱۳ مفهوم پایه و ۲ مفهوم سازمان دهنده به دست آمد. در کل، الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی در نیروهای مسلح دارای ۶ بُعد ورودی، ۴ بُعد فرایندی و ۲ بُعد خروجی می‌باشد که با توجه به جدولهای سطح‌بندی مربوط به ابعاد ورودی مؤثر بر ارزیابی عملکرد ایمنی در نیروهای مسلح، به ترتیب: فرایندهای داخلی، ظرفیت و توان، توانمندسازی و یادگیری، بودجه و اعتبارات، سیاست‌ها و قوانین می‌باشند و ابعاد خروجی، به ترتیب: سرامدی در ایمنی داخلی، سرامدی در پاسخگویی اجتماعی و توسعه پایدار می‌باشند.

واژگان کلیدی

الگو، ارزیابی، ایمنی، عملکرد، نیروهای مسلح

پروپشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱. پژوهشگر دانشکده و پژوهشکده پدافند غیرعامل دانشگاه جامع امام حسین (ع)

مقدمه و مسئله

توجه به تأمین ایمنی و بهداشت کارکنان و محیط کار، شناسایی عوامل خطر ساز و پیشگیری از آنها از مهمترین وظایف سازمانهای نیروهای مسلح است؛ چرا که توجه نکردن و نرسیدن به وضع سلامت کارکنان و محیط کار، باعث ایجاد وضعیت و رفتار نایمن می‌شود و احتمال بروز حوادث و بیماریهای ناشی از کار و به خطر افتادن کارکنان و خانواده آنها را افزایش می‌دهد و ضمن تحمیل هزینه‌های نایمن به کاهش بهره‌وری و کیفیت مأموریت می‌انجامد. از سوی دیگر باید این موضوع را در نظر داشت که اغلب مسائل ایمنی در سازمان فقط با مشارکت تمامی کارکنان قابل اجرا است. ایمنی، فعالیتی کوتاه مدت نیست که با دستیابی به مجموعه‌ای از اهداف پایان یابد؛ طرح یا برنامه نیست؛ بلکه فرایندی مدیریتی است که دائماً به بهبود و تعالی نیاز دارد. ایمنی باید با تغییری دائمی، رو به رشد و توسعه یابنده، هدف همه افراد سازمان قرار گیرد و تمامی کارکنان در ایجاد آن مشارکت کنند. با تعیین نیازمندیهای ایمنی سازمان، تأمین این نیازمندیها، سنجش موفقیت و تداوم بهبود می‌توان بهبود مستمر را در حوزه ایمنی سازمان محقق ساخت و از طریق کنترل دائمی می‌توان زمینه‌های جدید بهبود را تعیین کرد. این فرصتهای جدید است که می‌تواند روزآمد بودن برنامه‌های بهبود مستمر را تضمین کند. حذف و بهبود مستمر مشکلات و نقاط نایمن موجب خلق فرهنگ بهبود مستمر ایمنی سازمان خواهد شد و در این صورت است که پیشگیری مطمئن تحقق خواهد یافت (جعفری، ۱۳۹۳، ص ۱۴۹).

امروزه همه سازمانها (اعم از دولتی و خصوصی) برای توسعه، رشد و پایداری در عرصه رقابتی به نوعی سامانه ارزیابی عملکرد نیاز دارند تا در قالب آن بتوانند کارایی و اثربخشی برنامه‌های سازمان، فرایند و منابع انسانی خود را مورد سنجش قرار دهند.

سازمانها به تشخیص این موضوع نیاز دارند که هیچ شاخصی به تنهایی برای سنجش عملکرد سامانه ایمنی و بهداشت قابل اتکا نیست و چیزی که مورد نیاز است، سبدي از شاخصها و یا به‌طور مشخص کارت امتیاز متوازن است که اطلاعات را در طیف وسیعی از فعالیتهای ایمنی و بهداشت منعکس می‌کند (گادلای ن^۲ اندازه‌گیری عملکرد ایمنی و بهداشت، ۲۰۰۱، ص ۸). مدیریت ایمنی یکی از پر اهمیت‌ترین وظایف نیروهای مسلح است که بخش عظیمی از مسئولیتهای و تصمیم‌گیریهای این ارگان نظامی را به خود اختصاص می‌دهد. نیروهای مسلح برای حفظ سازماندهی و برای کنترل و هدایت زیرمجموعه‌های خود به لحاظ وظایف در راستای رسالتشان، مدیران و مسئولان خود را به رعایت برخی مقررات و استانداردها ملزم می‌کنند (موحدی زاده، ۱۳۹۱، ص ۴۹).

دستیابی به سطوح بالای موفقیت و تعالی در ایمنی نیروهای مسلح، نیازمند اجرای برنامه‌های بهبود و تحول در این زمینه است. تلاش برای بهبود عملکرد در حوزه ایمنی، یکی از پیش نیازهای موفقیت نیروهای مسلح است. لازمهٔ بهبود عملکرد در حوزه ایمنی، ارزیابی پیوسته و منظم فعالیتهای آنها است (ابن الرسول، ۱۳۸۷، ص ۲۳). واقعیت این است که مأموریت نیروهای مسلح ماهیت منحصر به فردی دارد و نمی‌توان حوزه‌های مختلف آن را با معیارهای سنتی ارزیابی کرد؛ بلکه نیازمند به‌کارگیری نظامهای نوین ارزیابی است (جعفری، ۱۳۹۳، ص ۱۴۹). هم‌چنین با در نظر گرفتن نبود مطالعه‌ای علمی و دقیق و نبود الگویی قابل اعتماد برای ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح و اینکه نیروهای مسلح به فراخور برنامه‌های سالانه، ارزیابی مقطعی و جزئی‌نگری از زیرمجموعه‌های خود (سپاه، ارتش و ناجا) را دارد، دستیابی به الگویی برای ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح، بررسی روشهای ارزیابی عملکرد، رویکردها و نیز اهداف، امری ضروری به نظر می‌رسد.

بسیاری از سازمانها برای ارزیابی حوزه‌های اصلی کار خود به شاخصهای ساده و کم هزینه علاقه‌مندند ولی متخصصان ایمنی و بهداشت شغلی بر این باورند که چنین شاخصهایی برای ارزیابی عملکرد ایمنی و بهداشت شغلی در سازمان کافی نیست. روشهای ارزیابی عملکرد، که با ویژگیهای خاص سامانه مدیریت ایمنی و بهداشت شغلی طراحی شده، ابزار بسیار مناسب و اثربخش ترکیب

^۲. Guidelines on Occupational Safety and Health Management Systems (ILO-OSH ۱۰۰۱)

شاخصهای مختلف و انعکاس منافع همه ذی نفعان سازمان در برنامه‌های اجرایی و عملیاتی ایمنی و بهداشت شغلی خواهد بود (قلالقر^۳، ۲۰۰۱، ص ۱۶۲).

بر اساس شواهد و مدارک مستند، روشهای ارزیابی عملکرد در نیروهای مسلح، تجربی و فاقد پشتوانه محکم علمی است و نتایج آن در واحدهای مختلف با یکدیگر قابل مقایسه نیست. هم‌چنین روشهای موجود در بیشتر موارد صرفاً معیارهای خروجی را ملاک ارزیابی عملکرد قرار می‌دهد و کمتر به مقایسه نسبت خروجیها به ورودیها می‌پردازد؛ در راهی برای محاسبه قاطع تفاوت‌هایی نیست که بالقوه بین زیرمجموعه‌های نیروهای مسلح موجود است. این مسئله، وضعیتی را به وجود می‌آورد که در آن، هزینه‌های ارزیابی بیش از فواید و منافع آن است (افجه، ۱۳۹۳، ص ۲۱۳).

به کارگیری نظام ارزیابی عملکرد ایمنی باعث برآورده شدن، شناسایی نقاط قوت و زمینه‌های بهبود با هدف تخصیص حداقل منابع به کلیدیترین مسائل و دست یافتن به حداکثر نتایج، فراهم آوردن رویکردی کامل، ساخت یافته و مبتنی بر واقعیتها به منظور ارزیابی و ممیزی دوره‌ای از وضعیت ایمنی و بهداشت، ایجاد زبانی مشترک، فراگیر بر پایه مفاهیم بنیادین ایمنی و بهداشت و چگونگی ارتباط آنها با فرایندهای هر بخش کاری در عین سادگی درک و کاربرد، ارزیابی واحدها در سطح کلان و خرد به شیوه منطقی و آسان، تقسیم کار و تجربه موفق در واحدها و ایجاد فضای مشارکت همه اجزای واحد در بهبود وضعیت ایمنی و بهداشت، تعیین وضعیت موجود و مقایسه آن با وضع مطلوب و تعیین خط بهبود در هر یک از بخشهای واحدها می‌شود (جعفری، ۱۳۹۳، ص ۱۵۰). در واقع مسئله اصلی این است که الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح چگونه است.

اهداف پژوهش

هدف اصلی پژوهش

- تعیین الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح

اهداف فرعی پژوهش

- تعیین ابعاد و عوامل الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح

- تعیین چگونگی ارتباطات و تعاملات این ابعاد و عوامل

سؤالات پژوهش

سؤال اصلی پژوهش

- الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح چگونه است؟

سؤالات فرعی پژوهش

- ابعاد و عوامل الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح کدام است؟

- ارتباطات و تعاملات این ابعاد و عوامل چگونه است؟

مروری بر ادبیات

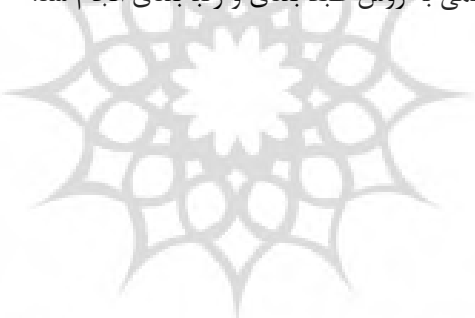
طی مطالعه جعفری و همکاران با عنوان « شناسایی و بهبود عوامل خطر ساز با استفاده از فرایند دغدغه تا بهبود» در سال ۱۳۹۳ برای اجرای بهبود مستمر در حوزه ایمنی و بهداشت در نیروهای نظامی در قالب ارزیابی فرایند از دغدغه تا بهبود به این نتایج رسیدند که با ارزیابی و ممیزی دوره‌ای از وضعیت ایمنی و بهداشت در نیروهای نظامی، مسئله‌های کلیدی واحدها شناسایی، و راه‌حلهای مؤثر اجرایی برای مسئله‌های مورد نظر تعریف شود و سازمان با ارزیابی دغدغه‌های ایمنی و بهداشت خود نسبت به تعیین نقاط قوت و ضعف اقدام، و سپس کلیدیترین مسائل را انتخاب کند و بهبود بخشد. طی مطالعه موحدی زاده با عنوان «بررسی تأثیرات سامانه مدیریت ایمنی در سوانح هوایی» در سال ۱۳۹۱ به راهکار مناسب علمی و عملی اجرای سامانه مدیریت ایمنی هوانوردی از طریق شناسایی خطر و مدیریت مخاطرات در حوزه‌های طراحی و ساخت وسایل پرنده، تعمیر و نگهداری، عملیات پرواز، خدمات ترافیک هوایی، عملیات زمینی و تجهیزات و وسایل فرودگاهی پرداخت. طی مطالعه هادوی و عزیزی با عنوان «نقش استاندارد و استانداردسازی در افزایش توان رقابتی (ارائه یک تجربه عملی در مرکز استاندارد دفاعی ایران)» در سال ۱۳۹۲ به این نتایج رسیدند که شبکه‌ای منسجم از آزمایشگاه‌های معتمد با گرفتن اعتبارنامه در سطح نیروهای مسلح ایجاد شود که این امر می‌تواند فرایند اعتباردهی به آزمایشگاه‌ها را غنی‌تر سازد که توسط مرکز استاندارد و بهبود کیفیت در سطح نیروهای مسلح انجام می‌پذیرد؛ هم‌چنین تأییدیه‌های صادر شده برای آزمایشگاه‌ها از اعتبار بیشتری برخوردار می‌شود. در مطالعه‌ای، امین ناصری با عنوان «ارزیابی عملکرد استراتژیک ایمنی، بهداشت و محیط زیست بر اساس مدل کارت امتیاز متوازن مطالعه موردی یک بنگاه فعال در حوزه انرژی کشور» به این نتیجه رسیدند که الگوی این پژوهش، امکان تعیین جایگاه HSE در تحقق اهداف راهبردی بنگاه مورد مطالعه را فراهم می‌کند و میزان نقش‌آفرینی راهبردی HSE را برای این سازمان مشخص می‌سازد. طی مطالعه‌ای عزت‌اله اصغری زاده و همکاران با عنوان «تبیین سامانه مطلوب مدیریت ایمنی» در سال ۱۳۹۲ به این نتایج رسیدند که شاخصهای فرهنگ ایمنی، فرایند، عملکرد کارکنان، حائز بیشترین اهمیت در میان شاخصهای اصلی است. هم‌چنین سامانه‌های OHSAS 18001، ANSI-HSG 65، به ترتیب دارای اولویت اجرا در سازمانهای مورد مطالعه است. مرنز و هاولد^۴ (۲۰۰۳) در مطالعه‌ای مشابه براساس مصاحبه با مدیران ارشد شش شرکت نفت و گاز در انگلیس و نروژ، نظر آنها را در مورد BSC و کاربرد آن در حوزه ایمنی و بهداشت می‌پرسند و در نهایت مشخص می‌شود که پنج شرکت از شش شرکت برای اجرا و ارزیابی سامانه مدیریت ایمنی و بهداشت خود از BSC استفاده می‌کنند. نیروهای مسلح متناسب با ضرورتها و نیازهای خود از یک سو و نوآوریها و پیشرفتهای در عرصه‌های گوناگون و نیز توطئه‌ها و تهدیدهای دشمنان از سوی دیگر، باید بتوانند با ایجاد تغییر و تحولات لازم، مأموریتها و وظایف را بخوبی به انجام برسانند. بدین منظور و در راستای تحقق منویات مقام رهبری و فرماندهی معظم کل قوا، ضرورت ایجاد می‌کند تا تحول ارزیابی عملکرد در حوزه ایمنی به عنوان یکی از اولویتها و گامهای اساسی به نحو مطلوب سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و اجرا شود. رسیدن به این الگو به شناسایی ابعاد، عوامل و روابط بین آنها نیاز دارد؛ لذا می‌باید ابعاد و عوامل را شناسایی، و اهمیت و میزان تأثیر هر کدام را تعیین کرد؛ بنابراین ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح در تحقق اثربخشی و جهتگیریهای اساسی ستاد کل نیروهای مسلح نقش کلیدی دارد.

^۴. Meams and Harold

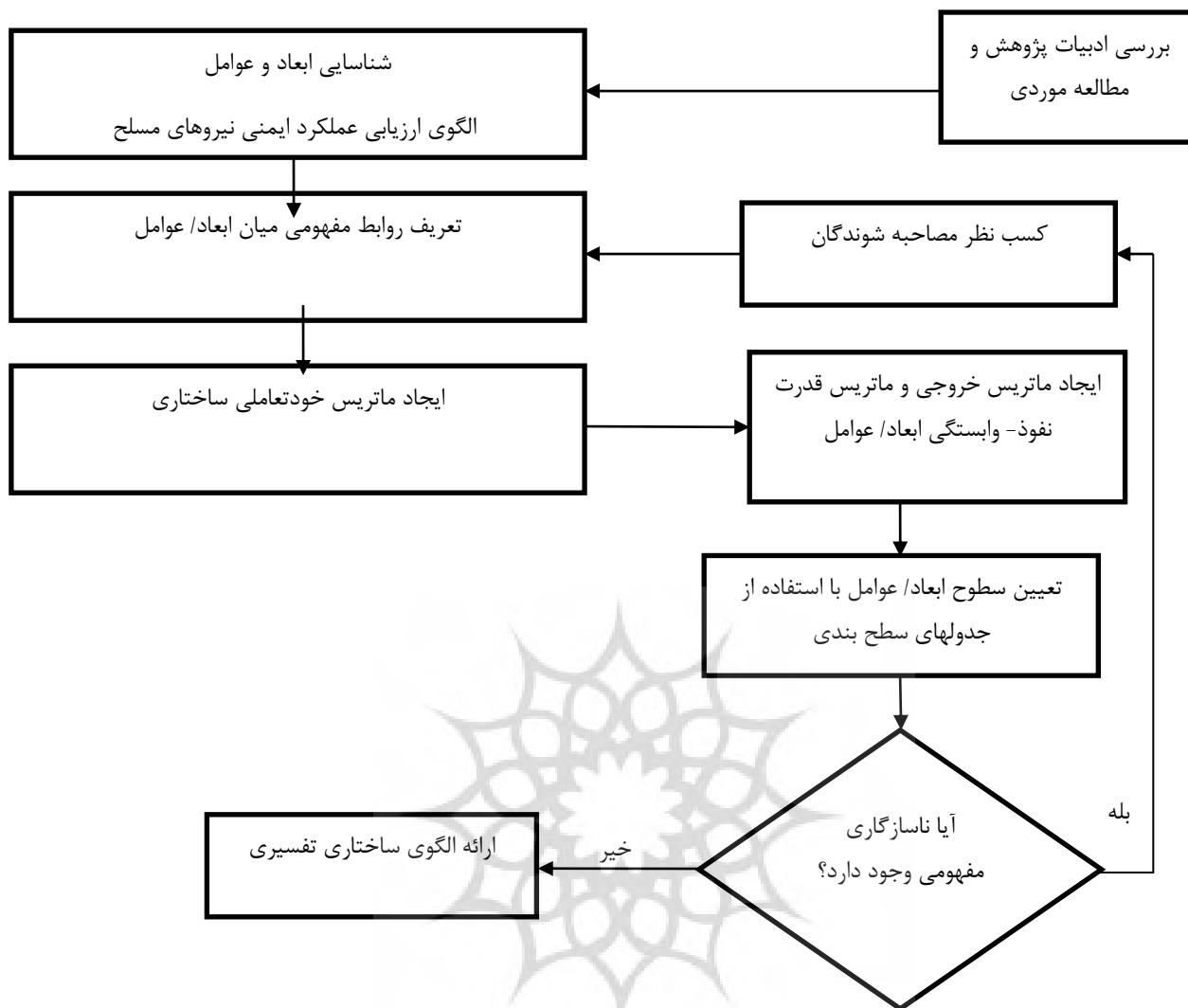
روش پژوهش

این پژوهش، از نظر روش، توصیفی-تحلیلی-ترکیبی است که به منظور تحلیل داده‌ها از روش متاسنتز و برای تحلیل داده‌های حوزه پژوهش از روش تحلیل محتوا (کیفی) و برای طراحی الگو نیز از روش الگوسازی ساختاری تفسیری (کمی) استفاده شده است.

برای متاسنتز در مرحله اول تکیه بر عنوان تحقیق براساس حیطه کاری و ارزش کار انجام پذیرفت. در مرحله دوم معیارهای ورود و خروج تعیین شد. در مرحله سوم با توجه به پیشینه پژوهش، مفاهیم کلیدی و عنوانهای پژوهش براساس معیارهای ورودی و خروجی مشخص شد. در مرحله چهارم ارتباط مطالعات با یکدیگر به صورت دو طرفه، همخوانی و عدم همخوانی انجام شد. در مرحله پنجم ترجمه مطالعات به یکدیگر به صورت تبدیل مفاهیم کلیدی آنها به یکدیگر است. در روند ترجمه مفاهیم به یکدیگر، مفاهیم کلیدی مطالعه باید در ارتباط تنگاتنگ با مفاهیم کلیدی مطالعات دیگر باقی بماند. هم‌چنین در روند ترجمه، مفاهیم کلیدی هر یک از مطالعات با مفاهیم کلیدی مطالعات دیگر مقایسه، و در متاسنتز گنجانده شد. در مرحله ششم محقق از مطالعات اولیه «کل» ایجاد کرد. این کل، که نتیجه نهایی متاسنتز است، تفسیری فراتر از هر یک از مطالعات گنجانده شده در متاسنتز از پدیده مورد نظر ارائه می‌کند و در عین حال دربرگیرنده همه آنها نیز است به گونه‌ای که اثر هر یک از مطالعات اولیه را می‌توان در این کل جستجو کرد. در تحلیل محتوا با توجه به مشخص کردن مسئله پژوهشی، انتخاب و نمونه‌گیری منابع تحلیل تعیین، و براساس روش نمونه‌گیری گلوله برفی، نمونه معرفی از منابع انتخاب، و سپس متغیرهای پژوهش مشخص شد. در مرحله بعد واحدهای تحلیل انتخاب واحدهای تحلیل کمی به روش طبقه‌بندی و رتبه‌بندی انجام شد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل (۱): گامهای الگوسازی ساختاری تفسیری

به منظور افزایش اعتبار پژوهش از ابزارهای سه سویه سازی و مشارکت طولانی مدت استفاده شد. سه سویه سازی با استفاده از مرور ادبیات پژوهش و بررسی اسناد و مدارک نیروهای مسلح و مطالعات درباره ارزیابی عملکرد به همراه مشاهده در زیر مجموعه های نیروهای مسلح و مصاحبه با رؤسا و مدیران و خبرگان و نخبگان مرتبط در حوزه ایمنی و اعضای هیئت علمی مرتبط با پژوهش صورت پذیرفت. در این پژوهش، امکان تأیید با ابزار بررسی اعضا صورت پذیرفت؛ یعنی برای کسب اطمینان از صحت برداشت محقق از سخنان مصاحبه شوندگان، یک نسخه از متن مصاحبه به همراه تحلیلهای پژوهشگر در اختیار آنها قرار گرفت و نظر ایشان گرفته شد. داده‌های خام از طریق مصاحبه‌ها، یادداشتهای و سایر اسناد به دست آمدند و پژوهشگران تلاش کردند تا امکان انتقال را با توصیف کامل و دقیق نیروهای مسلح و ارائه متن مصاحبه‌ها تقویت کنند. همچنین مفاهیم نیز بدقت، تعریف و توصیف شد تا امکان انتقال مناسبی بیابد.

یافته‌های پژوهش

می‌توان متولیان ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح را در سه سطح طبقه‌بندی کرد: ارزیابی عملکرد ایمنی توسط ستاد کل نیروهای مسلح، ارزیابی عملکرد ایمنی یگانهای مختلف نیروهای مسلح (سپاه، ارتش، ودجا و ناجا) و ارزیابی عملکرد ایمنی توسط زیر مجموعه‌های سپاه، ارتش و ناجا که شکل (۲) این سامانه‌ها را به صورت مستقل نشان می‌دهد.

شکل (۲): انواع ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح

با توجه به الگوهای ارزیابی عملکرد، همچون الگوهای مبتنی بر زمان و هزینه (الگوی چرخه زمانی مبتنی بر ارزش، نمودار نیمه عمر، الگوی اسکور^۵، الگوی هزینه یابی بر مبنای فعالیت^۶، الگوی فرایند تحلیل سلسله مراتبی^۷ و الگوهای برتری سازمانی و خود ارزیابی (جوایز ملی کیفیت: جایزه دمینگ^۸، الگوی ممیزی کیفیت^۹، الگوی مدیریت کیفیت جامع^{۱۰} و الگوی تعالی سازمانی^{۱۱} و الگوهای یکپارچه ترازایی پنج مارکینگ^{۱۲} و... براساس فرایند مصاحبه، کار تا جایی ادامه پیدا کرد که پژوهشگر به اشباع نظری نزدیک شد و افراد آگاه و قابل دسترس دیگری نبود. روند تعداد مفاهیم هر مصاحبه این موضوع را نشان می‌دهد.

^۵ SCOR

^۶ ABC

^۷ AHP

^۸ Deming

^۹ ISO

^{۱۰} TQM

^{۱۱} EFQM

^{۱۲} Benchmarking

جدول (۱): آمار مربوط به شناسه‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها

تعداد	شناسه‌های استخراج شده از
۵۲	مصاحبه اول با تکرار
۴۳	مصاحبه دوم با تکرار
۵۹	مصاحبه سوم با تکرار
۴۱	مصاحبه چهارم با تکرار
۳۸	مصاحبه پنجم با تکرار
۲۳۳	

پس از بررسی تمام الگوهای ارزیابی عملکرد و با توجه به جمع‌بندی ادبیات پژوهش در ارزیابی عملکرد و هم‌چنین ویژگی‌های نیروهای مسلح و زیر مجموعه‌های آن می‌توان گفت که الگوهای سرامدی EFQM، کارت امتیازی متوازن BSC، ماتریس عملکرد و الگوی تحلیل ذی‌نفعان جامع‌ترین الگوها را ارائه کرده‌اند به‌گونه‌ای که این عوامل را در سایر الگوها می‌توان در ذیل آنها قرار داد. در الگوی مفهومی علاوه بر نوآوری که در محتوای آن نهفته است از منابع و مراجع علمی مورد تأیید استفاده شده است.

جستجو و شناسایی مفاهیم

پس از شناسایی و استخراج شناسه‌ها (مورد)، قابلیت هر کدام به منظور استفاده در الگوی ورودی و خروجی مشخص شد؛ بدین معنا که جایگاه هر شناسه در الگوی ورودی و خروجی مشخص شد. برخی از شناسه‌ها نیز در هر دو الگو مشترک بود.

شناسایی مفاهیم الگوی ورودی

با جایگذاری شناسه‌های مربوط به عوامل ورودی مؤثر بر ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح، مجموعاً ۶۵ شناسه در این بخش قرار گرفت. با دسته‌بندی شناسه‌ها ۱۴ مفهوم پایه و پنج مفهوم سازمان دهنده به دست آمد.

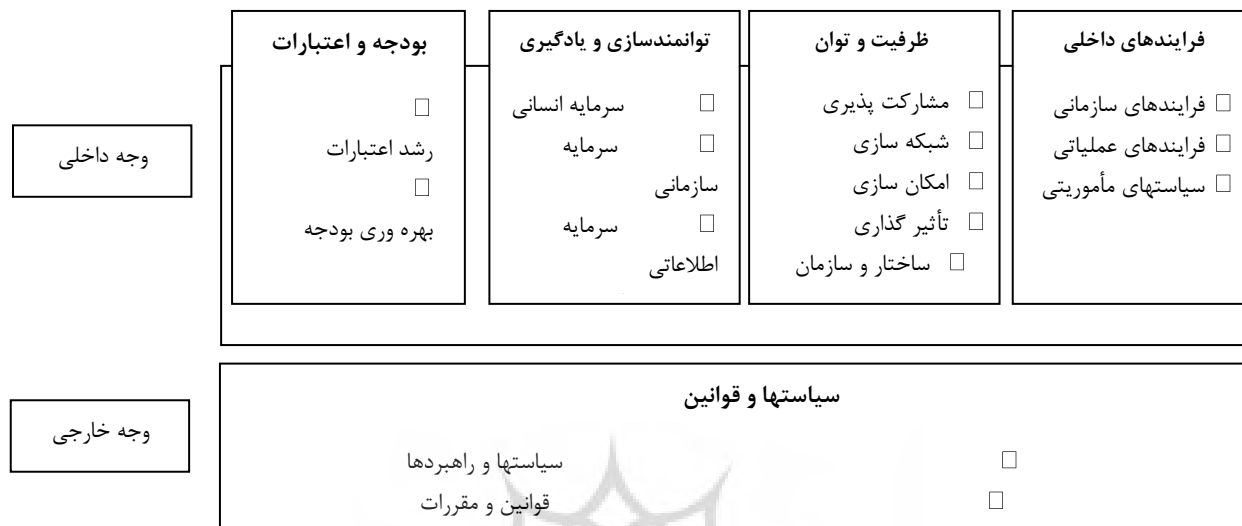
شناسایی مفاهیم الگوی خروجی

با جایگذاری شناسه‌های مربوط به عوامل خروجی مؤثر بر ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح، مجموعاً ۴۲ شناسه در این بخش قرار گرفت. با دسته‌بندی شناسه‌ها سیزده مفهوم پایه و دو مفهوم سازمان دهنده به دست آمد.

حال با تجزیه و تحلیل داده‌ها با توجه به جدولهای سطح‌بندی مربوط به ابعاد ورودی مؤثر بر ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح، سطح هر یک از ابعاد ورودی مؤثر بر ارزیابی عملکرد ایمنی به این صورت است:

سطح یک: فرایندهای داخلی؛ سطح دو: ظرفیت و توان؛ سطح سه: توانمندی و یادگیری؛ سطح چهارم: بودجه و اعتبارات، سطح پنجم: سیاستها و قوانین.

ابعاد ورودی

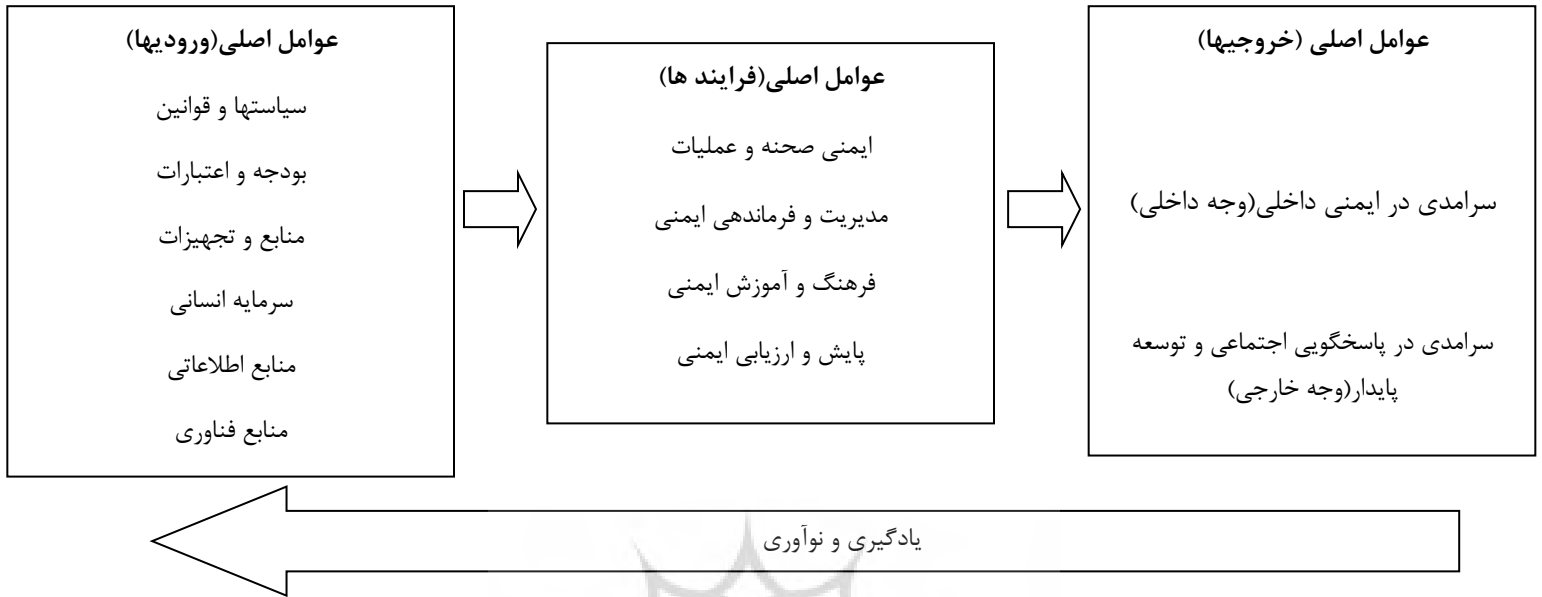
شکل (۳) الگوی ابعاد ورودی مؤثر بر ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح

با توجه به جدولهای سطح بندی مربوط به ابعاد خروجی مؤثر بر ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح، سطح هر یک از ابعاد به این صورت است:

شکل (۴): الگوی ابعاد خروجی مؤثر بر ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح

با مشخص شدن ابعاد و عوامل ورودی و خروجی مؤثر بر ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح و روابط میان آنها می‌توان الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح را به صورت یک الگوی سامانه‌ای طراحی کرد. این الگو در شکل (۵) نشان داده شده است.

شکل ۵) الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح

الگوی تفصیلی پژوهش

نتیجه گیری

از آنجا که مصاحبه‌ها بدون دسته‌بندی و طبقه‌بندی بود به تجزیه و تحلیل عمیقتری نیاز بود که از روش تحلیل محتوا استفاده شد. با تحلیل محتوای مصاحبه‌ها با رؤسا و مدیران ایمنی نیروهای مسلح و اعضای هیأت علمی مرتبط با حوزه ایمنی، ۲۳۳ مفهوم و شناسه از متن مصاحبه‌ها به دست آمد که با حذف مفاهیم و شناسه‌های تکراری در نهایت ۱۰۷ شناسه و مفهوم استخراج شد.

با توجه به اینکه ادبیات پژوهش، نتایج مطالعات پژوهشگران در زمینه ارزیابی عملکرد است و این مفاهیم از قبل طبقه بندی شده است، به روشهای داده بنیاد و تحلیل محتوا نیازی نبود. این اسناد با روش متاسنتر مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت که پس از بررسی تمام الگوهای ارزیابی عملکرد و با توجه به جمعبندی ادبیات پژوهش در ارزیابی عملکرد و همچنین ویژگیهای سازمان مورد مطالعه، نتیجه حاکی بود که الگوهای سرآمدی، کارت امتیازی متوازن، ماتریس ارزیابی عملکرد و الگوی تحلیل ذی نفعان، جامعترین الگوها را بین الگوهای موفق جهانی ارائه کرده است به گونه‌ای که ابعاد و عوامل سایر الگوها را می‌شد ذیل آنها قرار داد. متعاقباً به منظور طراحی الگوی ارزیابی عملکرد ایمنی نیروهای مسلح، مفاهیم از تحلیل محتوای مصاحبه‌ها در ابعاد و عوامل متاسنتر ادبیات پژوهش، جانمایی شد. این الگو شش بعد ورودی، چهار بعد فرایندی و دو بعد خروجی دارد.

همان گونه که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در راستای سندهای بالادستی، نیروهای مسلح، چشم انداز خود را بر مبنای ساختاری منعطف، فراگیر با گستره عملیاتی وسیع و همه جانبه برای پاسداری و نگهداری از عناصر و وجوه اصلی تشکیل‌دهنده انقلاب اسلامی و آمادگی و مقابله با هرگونه تجاوز نظامی علیه استقلال، تمامیت ارضی و منافع کشور و سازمانی حرفه‌ای، دانش محور، چابک، هوشمند، پیشگیرانه محور در حوزه ایمنی و به عنوان الگوی برتر در منطقه به‌عنوان محوریت‌ترین رویکرد برنامه پنج سال (راهبردی) تغییر داده‌اند، لازم است ارتقای توان پیشگیری و پیش‌بینی در حوزه ایمنی، بهره جستن از کاربست و داشبورد عملکرد ایمنی، آشنایی فرماندهان و مسئولان نیروهای مسلح با مقوله ایمنی و برنامه‌ریزی صحیح و اصولی به منظور بهره جستن از تمام توان موجود به منظور رفع کمبودها در حوزه ایمنی به عنوان اقدامات مد نظر ستاد کل نیروهای مسلح قرار گیرد.

پیشنهاد‌های پژوهش

در زمینه بُعد بودجه و اعتبارات، اعتبارات مالی لازم متناسب با مأموریت‌های ایمنی در نیروهای مسلح در اختیار آنها گذاشته، و در ارزیابیها به اعتبار مورد نیاز و موجودی اعتبارات توجه شود. در سرمایه انسانی با عوامل پرورش شایسته‌گزینی و شایسته‌پروری در جذب، سازماندهی و به‌کارگیری کارکنان و مدیران در حوزه ایمنی پیشنهاد می‌شود. در ارزیابی عملکرد ایمنی، نیازمندی و موجودی پرسنلی، درصد نیروی تخصصی در حوزه ایمنی، مهارت، سن، سن خدمتی، سلامت روحی و روانی ملاک ارزیابی قرار گیرد. در تعیین و انتصاب فرماندهان و مدیران ایمنی، ضمن توجه به شایسته‌سالاری، روحیه جهادی، نخبه‌گرایی و توجه به سلامت معنوی، روانی و تخصص، توان رهبری، تصمیم‌گیری، سازماندهی، برنامه‌ریزی، نظارت و کنترل، هدایت نفوذ و رهبری ملاک ارزیابی فرماندهان و مسئولان نیروهای مسلح باشد. در زمینه بُعد منابع و تجهیزات پیشنهاد می‌شود ایجاد سامانه اندازه‌گیری و کالیبراسیون دقیق و ارائه بازخوردهای صحیح با عوامل کیفی‌سازی منابع و تجهیزات ایمنی از طریق آزمایشگاه‌های مرجع ایمنی در سرعت و توان پاسخگویی در مواقع بحرانی (جنگ) و کاهش آسیب به تجهیزات و اماکن و داراییهای سازمان مدنظر قرار گیرد. در زمینه منابع فناوری پیشنهاد می‌شود با استفاده از رویکرد جهاد خودکفایی از فناوریهای نوین ایمنی در مأموریت یگانها به صورت مهندسی معکوس و مهندسی دوباره انجام شود. در مورد منابع اطلاعاتی پیشنهاد می‌شود به فرایند مدیریت دانش در حوزه ایمنی، مدیریت مبتنی بر شواهد، استفاده از گادلاینهای استاندارد ایمنی (نظامنامه ایمنی) توجه شود. در زمینه سیاستها و قوانین پیشنهاد می‌شود تدابیر، فرمانها و توصیه‌های فرماندهی کل قوا حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی) در حوزه ایمنی سرلوحه کار مدیران و فرماندهان، و به عنوان شاخص و عامل فرهنگ ساز قرار گیرد و آینده‌نگری و آینده پژوهی در ایمنی نیروهای مسلح جزء جدا ناشدنی برنامه‌های ایمنی مدنظر قرار گیرد. درباره سرآمدی در ایمنی داخلی پیشنهاد می‌شود حفاظت از زیرساختها و کالبدها، حفاظت از تجهیزات و ماشین آلات، کاهش خسارات ناشی از حوادث و سوانح، کاهش مخاطرات زیست محیطی و ارتقای سطح

سلامت کارکنان در فرایندهای سازمانی توجه شود. در مورد سرامدی در پاسخگویی اجتماعی و توسعه پایدار پیشنهاد می‌شود حفاظت از محیط زیست، حفظ جان شهروندان، پاسخگویی به تهدیدات، تأمین امنیت جامعه، تأمین جان و سلامت مردم و هم چنین کمک به آسیبه‌ها در تهدیدات طبیعی و غیرطبیعی مدنظر قرار گیرد.

فهرست منابع

- ابن الرسول، علی اصغر (۱۳۸۷). روش پیاده‌سازی و توسعه مدل کارت امتیازی متوازن در سازمانهای صنعتی، دانشگاه علم و صنعت ایران - دانشکده صنایع.
- اصغری زاده، عزت اله. قاسمی، احمدرضا. جعفر زاده، محمدتقی. بهروز، محمدصادق (۱۳۹۲). مطالعات مدیریت راهبردی، ش ۱۳، بهار ۱۳۹۲، ص ۱۵ تا ۴۱.
- جعفری، مهدی. زندی، رامین (۱۳۹۳). شناسایی و بهبود عوامل خطر ساز با استفاده از فرایند دغدغه تا بهبود، سومین همایش ملی و اولین همایش بین المللی دو سالانه پیشگیری و بهداشت عمومی.
- موحدی زاده، حمیدرضا (۱۳۹۱). بررسی تأثیرات سامانه مدیریت ایمنی در سوانح هوایی، سومین همایش ایمنی هوانوردی.
- هادوی و عزیزی (۲۹۳۱). نقش استاندارد استاندارد و استانداردسازی استانداردسازی در افزایش توان رقابتی.
- Gallagher C, Underhill E, Rimmer M. Occupational Health and Safety Management Systems: A Review of their Effectiveness in Securing Healthy and Safe Workplaces, National Occupational Health and Safety Commission, ۱۰۰۱, Sydney, Australia.
- Mearns K, Ivar Hílvold J. Occupational health and safety and the balanced scorecard, The TQM Magazine, Volume ۱۵, Number ۶, ۳۰۰۳, p ۴۰۸-۳۳.
- Naseri A. How to evaluate an enterprise's performance in managing occupational health, safety and environment based on Balanced Scorecard (BSC) model? MBA Thesis, Graduate School of Management and Economics, Sharif University of Technology, Tehran, Iran, ۱۰۱۰.